

BEGRAVNINGSLAG

Begravningslagen och övriga bestämmelser gällande begravningsväsendet

Begravningslagen med vissa ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser träder i kraft 1.1.2004. Lagen har beretts samtidigt som den nya religionsfrihetslagen. Begravningslagen ersätter de gamla bestämmelserna om begravningsväsendet i den gamla religionsfrihetslagen och kompletterar till en del bristfälliga bestämmelser om begravningsväsendet. Inom begravningsväsendet tillämpas utöver denna lag fortfarande kyrkolagen och kyrkoordningen (1054/1993, 1055/1993, av evangelisk-lutherska kyrkans församlingar upprätthållna begravningsplatser) hälsoskyddslagen- och förordningen (763/1994, 1280/1994, anläggande av begravningsplats och gravplats, begraving, hantering, förvaring och transport av lik, flyttning av jordat lik), lagen och förordningen om utredande av dödsorsak (459/1973 ändrad 858/1997, 948/11973 ändrad 1280/1999 tillåtelse till begraving), miljöskyddslagen och -förordningen (86/2000, 169/2000 krematorier, förbud mot förorening av grundvatten), strafflagen (39/1889, ändrad 563/1998, störande av gravfred) samt markanvändnings- och bygglagen (132/1999, planläggning av markanvändningen, byggnadstillstånden). De ändringar som begravningslagen förutsätter har anhängiggjorts i fråga om kyrkolagen och kyrkoordningen.

Regeringens proposition till begravningslag finns publicerad i statens författningsdatabank på internetadressen <http://mmm.finlex.fi/linkit/rppdf/20020204> och där får man information om frågor som gäller tillämpningen av lagen. Riksdagen godkände lagen ändrad enligt förvaltningsutskottets betänkande 21/2002. Behandlingen av ärendet finns publicerad på riksdagens internetsida <http://www.eduskunta.fi/thwfakta/vpasia/vepsfakta.htm> och finns därefter under På svenska, sökordet RP 204/2002.

I detta cirkulär används för korthetens skull ordet församling i stället för “församling eller kyrklig samfällighet inom evangelisk-lutherska kyrkan”.

Allmänt

De viktigaste utgångspunkterna i lagen är kraven på värdighet och högaktning vid hanteringen av stoftet och askan samt skötseln av en begravningsplats. Vid gravsättning, kremering och hanteringen av askan skall den avlidnes åskådning och önskemål respekteras. Evangelisk-lutherska kyrkans församlingars begravningsplatser är allmänna begravningsplatser där även avlidna som inte hör till kyrkan är berättigade att få en gravplats. På begäran kan en gravplats erhållas på ett avskilt konfessionslöst gravområde. De avgifter som tas ut inom begravningsverksamheten skall vara desamma för alla dem som har rätt att bli gravsatta på församlingens begravningsplats, oberoende av församlingstillhörighet.

Rätten till gravplats

Alla har rätt att bli gravsatta på den begravningsplats som församlingen upprätthåller i hemkommunen. Begravningslagen tar inte noggrannare ställning till frågor som gäller gravrätten. Sålunda fastställs de fortfarande enligt kyrkolagen. Om en gravplats står till förfogande i en tidigare överlåten grav eller om församlingen överlåter en ny grav är det sålunda t.ex. möjligt att en avliden gravsätts på en församlings begravningsplats i en annan kommun. Vid överlåtelsen av en grav bestäms i regel vem som innehar gravrätten och om vem som kan gravsättas i graven. Innehavare av gravrätten blir i annat fall den avlidnas make eller maka eller någon av de närmaste arvingarna till den som först gravsatts i graven.

Konfessionslösa gravområden

Enligt begravningslagen skall en gravplats på begäran tillhandahållas på ett avskilt konfessionslöst gravområde som inte får ligga oskäligt långt från församlingens område. Ett konfessionslöst gravområde är en avskild begravningsplats eller en sådan del av en begravningsplats som på ett klart urskiljbart sätt är avgränsad från den övriga begravningsplatsen. På området skall inte finnas allmänna religiösa eller ideologiska symboler. Om ett konfessionslöst gravområde anläggs på en ny begravningsplats skall det inte välsignas på kristet sätt. Alla församlingar behöver inte anlägga ett eget konfessionslöst gravområde. Flera församlingar kan tillsammans vara huvudman för ett gravområde. Vidare kan man av en annan församling eller någon annan som är en begravningsplats huvudman köpa de tjänster som behövs. Förutsättningen är att rätten att bli gravsatt på området inte är begränsad och att man på graven får placera en gravvård enligt den avlidnas konfession eller en annars godkänd gravvård. Enligt lagens övergångsbestämmelse skall en församling från och med början av år 2007 kunna tillhandahålla gravplatser på ett konfessionslöst gravområde.

Avskilda gravområden för oliktroende

Begravningslagen utgår från principen att församlingarna är huvudman för kristligt vigda allmänna begravningsplatser på vilka var och en oberoende av konfession har rätt att bli gravsatt. En församling är dessutom skyldig att på begäran tillhandahålla gravplatser på ett avskilt konfessionslöst gravområde. Församlingen har till följd av lagen inga förpliktelser att upprätthålla andra gravområden. Vissa församlingar har gravområden bl.a. för muslimer. Kyrkostyrelsen har i cirkuläret 2/1996 behandlat detta ärende. I cirkuläret rekommenderades att avskilda gravområden skulle reserveras på de orter som nämns i cirkuläret. På grund av begravningslagen förändras situationen. Kraven på religionsfrihet uppfylls med alternativen i begravningslagen. Så-

lunda prövar församlingen själv om olika gravområden skall reserveras. Enligt motiveringarna i lagen är detta fortfarande möjligt och önskvärt. Cirkuläret 2/1996 upphävs med detta cirkulär. Det är inte tillrådligt att i enlighet med de avlidnas bakgrund uppdelas dem så att de gravsätts på olika avdelningar inom ett konfessionslöst gravområde. Det kunde vara oändamålsenligt med tanke på användningen av begravningsplatsen. En motsvarande indelning görs ju inte heller i allmänhet på kristet vigda begravningsplatser. Syftet är att de som hör till olika trossamfund kunde begravas sida vid sida i bästa sämja. Det är möjligt att modellen i begravningslagen inte tillfredsställer alla dem som hör till olika trossamfund. De har möjlighet att anlägga egna begravningsplatser på vilka gravsättningarna kan ske enligt samfundets egna principer och värden.

Övriga begravningsplatser och enskilda gravar

I begravningslagen har intagits bestämmelser som motsvarar den gamla religionsfrihetslagstiftningen om anläggande av andra begravningsplatser och enskilda gravar. Länsstyrelsen är den myndighet som kan bevilja ett registrerat religionssamfund, ett annat registrerat samfund eller en stiftelse tillstånd i ärenden som gäller anläggande av en begravningsplats eller en enskild grav.

Begravningsätt och begravningsarrangemang

Vid gravsättningen och kremeringen av stoftet efter en avliden samt vid hanteringen av askan skall den avlidnas åskådning och önskemål respekteras. Förutom kyrkolagen och kyrkoordningen definierar reglementet för begravningsväsendet och dispositionsplanen för begravningsplatsen vilka önskemål som kan iakttas på den begravningsplats som en församling är huvudman för. Vid jordfästningar följs kyrkohandboken och anvisningarna i den. Enligt begravningslagen sköts arrangemangen som hänför sig till gravsättning, kremering och hantering av askan av den avlidnas efterlevande make eller den person som vid tidpunkten för dödsfallet levde i gemensamt hushåll med den avlidna under äktenskapsliknande förhållande samt de närmaste arvingarna om den avlidna inte under sin livstid uttryckligen har önskat att en viss person skall ha hand om arrangemangen. Församlingen behandlar i enlighet med kyrkolagen ärenden som gäller gravrätten. Om den avlidnas anhöriga inte når enighet om begravningsättet, platsen för gravsättningen eller begravningsförrättningen behandlas ärendet av tingsrätten.

Kremering och utlämnande av aska

Länsstyrelsen beviljar tillstånd att hålla ett krematorium. Dessutom förutsätter anläggande av ett krematorium ett miljötillstånd enligt miljöskyddslagen. Huvudmannen för ett krematorium skall föra register i vilket förutom uppgifter som gäller den avlidna även antecknas de uppgifter som meddelats krematoriet om var askan kommer att placeras. Meddelandet skall vara skriftligt. Den som tar emot askan skall på begäran bestyrka sin identitet samt vid behov visa fullmakt att ta emot askan. Askan får lämnas ut endast för gravsättning eller för att på ett annat bestående sätt placeras på en plats. Meddelandet kan alltså omfatta t.ex. uppgifter om församlingen och begravningsplatsen eller fastighetsnumret på en lägenhet om askan placeras på ett annat ställe än på en begravningsplats som upprätthålls av en församling. För placeringen av askan behövs tillstånd av den som äger eller innehar området.

Flyttning av gravsatt stoft eller aska

Hittills har flyttning av ett gravsatt stoft med stöd av hälsoskyddsförordningen varit beroende av tillstånd. Vid tillståndsförfarandet har man utrett närmast hälsoskyddsaspekterna medan man inte beaktat pietetssynpunkter i anslutning till gravsättningen. Bestämmelserna i hälsoskyddsförordningen förblir gällande. Enligt begravningslagen skall för flyttning av gravsatt stoft eller aska dessutom inhämtas länsstyrelsens tillstånd. Tillstånd ges endast av särskilt vägande skäl. Enligt motiveringen till lagen anses en grav vara den avlidnas varaktiga viloplats och man eftersträvar att skydda dess integritet. Detta torde betyda att beviljandet av tillstånd kommer att begränsa sig till sällsynta undantagsfall. Värt att notera är att i begravningslagen jämställs flyttningen av aska med flyttning av ett gravsatt stoft. Församlingen kan i sitt utlåtande i en sådan sak bedöma motiveringen till en flyttning. En församling som är huvudman till den begravningsplats som man har för avsikt att flytta den avlidna till, skall i sitt utlåtande fästa uppmärksamhet vid kyrkolagens bestämmelser om rätten att gravsätta den avlidna på gravplatsen i fråga.

Gravregistret

Huvudmannen för en begravningsplats skall föra ett register som motsvarar de längder över avlidna som församlingarna nu upprätthåller. Församlingen skall kontrollera att registret följer bestämmelserna i begravningslagen.

Begravningsplatsens fastigheter

Huvudmannen för en begravningsplats skall i regel äga den fastighet som används som begravningsplats. Lego- och nyttjanderätten skall vara minst 130 och högst 200 år. Församlingarna skall försäkra sig om att de har lagfaren och registrerad rätt till alla sina fastigheter på begravningsplatsen. En fastighet får inte vara intecknad och den får inte vara föremål för andra särskilda rättigheter. Huvudmannen för en begravningsplats kan överlåta en fastighet som används som begravningsplats endast om den som mottar överlåtelsen har rätt att vara huvudman för en begravningsplats. Begravningsplatserna skall innan utgången av år 2006 ombildas till avskilda fastigheter. Enligt lagen skall på begravnings fastigheterna inte placeras andra byggnader i samband med begravningsplatsen än kyrkliga byggnader och byggnader som betjänar användningen av begravningsplatsen. Traditionella fastigheter som omfattar bara en kyrka och begravningsplats behöver i allmänhet inte delas. Då en byggnad finns på begravningsplatsfastigheten gäller begravningslagens begränsningar om nyttjanderätten även den mark byggnaden står på. Ett meddelande om fastigheter som nyttjas som begravningsplatser skall omedelbart efter att lagen trätt i kraft göras till lagfarts- och inteckningsregistret.

Skötseln av begravningsplatser och gravar

Huvudmannen för en begravningsplats skall sköta begravningsplatsen på ett värdigt sätt så att minnet av de avlidna respekteras. I fråga om skötseln av en enskild grav gäller vad som bestäms i kyrkolagen om begravningsplatser som upprätthålls av församlingarna dvs. i regel svarar innehavaren av en gravrätt för skötseln av graven.

Gravvårdar

Den som innehar en gravrätt beslutar om de gravvårdar som placeras på graven. En gravvård godkänns av huvudmannen för begravningsplatsen. För att utreda om en gravvård kan godkännas kan en församling kräva noggrannare planer som motsvarar de av församlingen godkända allmänna anvisningarna om gravvårdar. Det samma gäller gravvårdar som hämtas till en kulturhistoriskt värdefull miljö och även andra situationer enligt församlingens prövning. Noggrannare bestämmelser i saken kan ges i reglementet för begravningsväsendet, i dispositionsplanen för begravningsplatsen eller i en särskild anvisning gällande gravvårdar.

En gravvård får inte avlägsnas utan församlingens samtycke. Efter att gravrätten upphört skall huvudmannen för begravningsplatsen erbjuda den som innehar gravrätten tillfälle att avlägsna gravvården. Förfarandet förutsätter att församlingarna i allmänhet noggrannare än nu iakttar den bestämda tiden för gravrätterna samt har uppgifter om innehavarna till gravrätterna och deras kontaktuppgifter. Församlingen kan t.ex. meddela innehavare av en gravrätt om att tiden för gravrätten upphör, om möjligheterna att förlänga tiden och ifall innehavaren av gravrätten inte önskar detta, om möjligheten att avlägsna gravvården. Församlingarna bör fästa uppmärksamhet vid att förfarandet inte förväxlas med kungörandet som gäller oskötta gravar. Om tiden för gravrätten inte förlängts och gravvården inte avlägsnats övergår gravvården utan vederlag till församlingen. För eventuella senare förfrågningar av anhöriga kan en församling enligt egen prövning förvara gravvårdar som avlägsnats från gravar. En församling kan t.ex. med kulturhistorisk motivering besluta att den efter att gravrätten utgått sköter gravvårdarna. I detta fall erbjuds innehavare till gravrätten inte tillfälle att avlägsna gravvården.

Avgifter för begravningsverksamhet

En församling kan ta ut avgifter för upplåtelsen av en gravplats, tjänster i anknytning till gravsättningen och skötseln av graven. Avgifterna får vara högst så stora som produktionskostnaderna för tjänsten i fråga och grunden för avgifterna skall vara desamma för alla dem som har rätt att bli gravsatta på församlingens begravningsplats. Kyrkostyrelsen har i cirkuläret 32/1999 behandlat avgifterna för begravningsväsendet. Cirkuläret upphävs med detta cirkulär till den del det i cirkuläret görs möjligt att ta ut olika avgifter av församlingsmedlemmar och kommuninvånare som inte hör till församlingen. En del församlingar har av tradition områden för gravsättning av endast församlingens egna medlemmar. Principen för lika avgifter får inte brytas ens gällande avgifterna på dessa områden.

Riksdagens förvaltningsutskott gav ett utlåtande om propositionen till begravningslag. Enligt det anser utskottet det vara acceptabelt att den tid man varit medlem i kyrkan tas som grund för avgifterna. Förvaltningsutskottet ansåg att det är skäl att snabbt börja en särskild beredning för att noggrannare definiera förutsättningarna för att kunna avvika från principen om lika avgifter. Enligt undervisningsministeriet är ingen ändring av lagen till denna del att vänta innan lagen trätt i kraft. Alltså skall principen om lika avgifter från början av år 2004 följas i taxorna för begravningsväsendet. Riksdagen har 13.6.2003 godkänt en ändring i begravningslagen i fråga om avgifter som gäller frontveteraner. Till 5 § begravningslagen fogas ett nytt 3 mom. som följer: ”En församling eller en kyrklig samfällighet kan utan hinder av 2. mom. helt eller delvis bevilja befrielse från de avgifter som avses i 1 mom. på den grund att den av-

lidne var frontveteran eller något därmed jämförbart skäl. Befrielsen kan också gälla en sådan persons make.”

Kostnaderna för begravningsväsendet varierar efter omständigheterna i församlingarna och på begravningsplatserna. Begravningslagen gör det också möjligt att uppbära olika avgifter för gravsättning av avlidna som inte i utgångspunkten har rätt att bli begravna på församlingens begravningsplats. Avgifterna inom begravningsväsendet hör till församlingens beslutanderätt och ingen allmän rekommendation kan ges i saken. Dock skall församlingarna då avgifterna fastställs bättre än nu försöka beakta de faktiska kostnaderna för begravningsväsendet. För de gratistjänster inom begravningsväsendet som för närvarande är i allmänt bruk bör i allmänhet fastställas en skälig avgift. Endast om det finns medel att tillgå för skötseln av begravningsplatserna kan upprätthållandet av dem stå på fast grund. Begravningsväsendet kan inte heller i detta avseende betydligt avvika från övriga offentliga tjänster i vårt samhälle.

Man bör sträva efter att hålla begravningsväsendets avgifter stabila. Man bör på förhand vara beredd på anläggande av begravningsplatser och andra stora begravningsplatsinvesteringar sålunda att det inte i samband med investeringar uppstår behov av stora höjningar av avgifterna.

I samband med beredningen av begravningslagen har planerats att kyrkans samfundsskatt skall ersättas med statsunderstöd. Saken är i detta skede öppen.

Uppgifterna och befogenheten inom begravningsväsendet

Huvudmannen för en begravningsplats ges i begravningslagen uppgifter och befogenhet beträffande olika ärenden inom begravningsväsendet. Enligt kyrkolagen är det i utgångspunkten kyrkorådet som använder församlingens bestämmanderätt i de vanligaste ärendena som gäller begravningsväsendet. Enligt de förutsättningar som nämns i kyrkolagen kan behörigheten överföras till andra verksamhetsorgan eller tjänsteinnehavare. Församlingen bör kontrollera att reglementet för kyrkorådet, instruktionerna för tjänsteinnehavarna och reglementet för begravningsväsendet till denna del motsvarar församlingens förhållanden. Kyrkostyrelsen utfärdar på grund av betsämmlerna som gäller begravningslagen ett nytt normalreglemente för begravningsväsendet i vilket begravningslagen och ändringarna i 17 kap. kyrkolagen och kyrkoordningen beaktas.

KYRKOSTYRELSEN

Risto Junttila

Harri Palo

ISSN 0782-9558

Tryck: Kyrkostyrelsens kopieringsbyrå